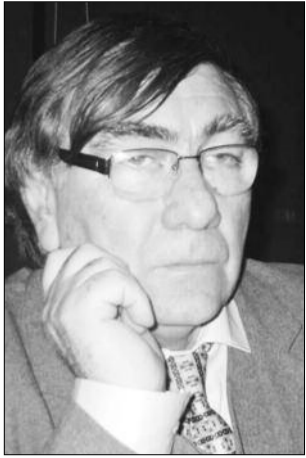

Ion Toma Ionescu

Cocoșul de tablă

sieși că reușește s-o domine. A ieșit pe mal punând tacticos cătușe privirii mele libere ce-i studia corpul destins. Și-a tras din mers peste pielea udă hainele împrăstiate în nisip. Mă cheamă Maria, mi-a zis întinzându-mi mâna, cu cealaltă apucând de căpăstru calul alb. Mulțumesc. Și încălecând a plecat. De atunci am rămas prieteni.

*

Ascultând povestirea lui Cornel mi-au venit în minte propriile mele reverii. De ce apa e un loc mirific în care libertățile ce ți le asumi sunt mai mari, curajul poate merge mult dincolo de granițele care te inhibă și te opresc să te manifesti condus de simțuri?

Ne plăcea să fim împreună, căutam apropierea unul de celălalt. Privirile ni se împleteau, dar vorbele convenționale și gândul că suntem veri, ne făcea să stăm față în față ca doi magneți ce se respingeau despărțiți în câmpul magnetic de orientarea acelorași poli negativi sau pozitivi, nu conta. În apa râului lucrurile se modificau, își schimbau sensurile. Semnele se căutau diferit. Plusul devenea minus sau invers, minusul se răsturna căutând plusul cu înfrigurare.

Ea se prefăcea că voia s-o învăț să înoate, mă ținea strâns, se lipa de mine, bătea dezordonat cu picioarele apa. Eu o susținem cu mâinile strânse căuș pe sâni rotunzi. Apoi voia să atingă nisipul cu picioarele. Se odihnea lipită cu spatele către mine, mâna mea luneca în jos, elasticul mă îngăduia pe platoul acela moale. Ea își oprise respirația, apoi voia să facă pluta pe spate. O țineam deasupra. Soarele ștergea în oglinda apei urmele palmelor mele și ieșeam la mal. Plusul nu mai era minus și redeveneam doi magneți cu aceiași poli pozitivi.

Mărturisesc, am încercat uneori, când s-a ivit ocazia să rămânem singuri, apropiindu-mă de ea, să-mi imaginez că suntem înconjurați de ape. N-a primit să intre în jocul meu. A rămas pentru mine Maria de apă.

*

Dincoace de zăvoi, până în pământurile cultivate cu porumb, se întindea un izlaz cu iarbă grasă, lăsat special să pască vitele. Traseul convenit al întrecerii pornea din spatele covergii lui tata-mare, până la nucul ce domina cu coroana lui uriașă toată lunca. Înțelegerea era ca la întoarcere, fiecare să aducă o nucă verde ruptă din coroana falnică pe care o puteai atinge, doar dacă ocoleai tulpina de un metru grosime ce avea o singură creangă ceva mai joasă, în partea opusă locului în care ne aflam. Putea fi ajunsă doar dacă erai călare.

Și înțelegerea recompenselor părea ofertantă, mai mult pentru ea, căci învingătorul dacă era vără-meu primea un sărut, iar învinsul dacă era tot el, trebuia s-o poarte în spinare până la nuc pe Maria și să strige în gura mare, ritmat, ca un metronom,

Cornel Chiriac e cel mai tare!

Personal, nu-mi plăcea nici una dintre cele două posibilități, dar zâna mea observându-mă retras, clipi din ochi promițându-mi din priviri că se va gândi pe traseu la o recompensă pentru cel mai aprig susținător al ei. Se strânseseră ceva gurăcască, nu doar dintre copiii care pășteau vitele, ci mai ales dintre flăcăii veniți la scăldat.

Misterul Mariei și miza îi scosese din apă.

N-a fost sa fie! Într-o șaretă cu un cal, pe drumul luncii în gallop, stârnind un nor de praf a apărut inginerul, căutându-și hoinara. Singurul spectator pe care Maria nu si-l dorise. Când l-a observat, a tras ușor de căpăstru părăsind locul de start fără nici o explicație cu capul plecat, înainte ca el să ajungă.

N-am mai văzut-o de atunci. În vara următoare Europa Liberă a venit spre noi cu vestea ce ne-a tulburat pe toți că la Munchen într-o creastă a nopții, cocoșul de tablă s-a oprit din cântat.

Despre Mariana Măroiu am aflat mai târziu că după o anchetă la securitate, ea chiar era prietenă cu Cornel Chiriac, a ajuns acasă rasă pe cap. Numi ies din minte pletele fluturând pe umeri în galopul calului!

S-a urcat în pod și de grinda casei în care deasupra pe acoperiș stătea ancorat cocoșul de tablă s-a legat de ștreang legându-se ca pendula unui metronom.

Ion Lică Vulpești

Pavilionul

Sacolum! Sacolum! Știți voi cine a fost Sacolum? Habar n-aveți. eu l-am văzut, am stat de vorbă cu el, i-aduceam de-ale mâncării. Ehei! Sacolum! Habar n-aveți.

Trei ani de secetă, măi nene. Se uscaseră tot, și pomi, și garduri, mureau vitele de foame. Și mai repede, de sete. Niciun strop. Dă-i cu rugăciuni, cu slujbe, nimic. Scădea apa în puțuri, unele seceau și făceam alte săpături. Nimic!

A apărut Sacolum ăsta cu o barbă lungă și un păr și mai lung pe spate și s-a dus direct la râul Seaca din marginea satului și și-a frecat picioarele goale prin nisip și pietre. S-au adunat oamenii pe malurile râului sec și au început să vadă în el mântuirea. Prima noapte l-au lăsat culcat pe nisip și dimineața l-au găsit cu capul ridicat spre cer și mâinile după ceafă.

„Să știi că aduce ploaie”, a fost un gând picat așa, dintr-odată, care a străpuns toate mințile. „Da, aduc ploaie”, a strigat Sacolum, auzind, numai el știa cum, gândul oamenilor. Și oamenii s-au închinat toți deodată, au bătut din palme și au stricat: „Sacolum, Sacolum!”

Și ce credeți că a făcut Sacolum ăsta? S-a apropiat de oameni, și-a pieptănat barba cu deștele, s-a aplecat oleacă, apoi s-a îndreptat de șale și a zis: „Să-mi aduceți patru pari înalți, scânduri, cuie și o mică barcă”. Din toate astea nu s-ar fi înțeles mai nimic dacă nu era vorba de barcă. Așadar, semne de apă.

Oamenii s-au făcut pari și scânduri și cuie și barcă. Sacolum și-a ridicat un pavilion în mijlocul râului Seaca, a făcut și trepte și jos a legat barca. „Mergeți acasă și așteptați ploaie”, a strigat cu un glas înăbușit de oboseală. Năuciți de bucurie și speranță am plecată acasă, însă mulți ne-am întors cu de-ale gurii pentru Sacolum. În ușa pavilionului său de sus, Sacolum primea merinde și apă, își pieptăna barba cu deștele și tot îndemna: „Mergeți liniștiți acasă, ploaia va veni. Mergeți liniștiți”.

- Și?

- Ce și?

- A venit?

- Cum să nu. Toată noaptea a potopit pământul și râul Seaca s-a umflat, apa ajungea până la pavilionul lui Sacolum și Sacolum stătea în ușa pavilionului și se uita la apa umflată care curgea la vale și la stropii grei care tot cădeau din toate părțile.

- Bine, bă, Sacolum ăsta al tău și-a făcut pavilion în mijlocul râului să plouă, dar tu?

- Eu ce?

- Tu te-ai luat după Sacolum ăsta și ți-ai făcut și tu pavilion aici în marginea porumbilor. Acolo stai și ziua și noaptea. Tu ce mai aduci? Ploaie, ori ce păcate?

- Acolo stau, să știi și tu. Dar nu numai atât. Mișc sârmele și tinichele care sună în toate felurile, e o muzică, nene, de morți. Și trag cu pistolul cu carbit.

- Așa e, dar ce aduci? Asta să-mi spui tu.

- Eu?

- Tu. Te-ai luat după Sacolum ăla. Ți-a barem a salvat oamenii, a adus ploaia, da' tu?

- Eu? Eu, bă?

- Tu. Tu ce salvezi?

- Prost ești. Eu salvez porumbii, bă, de porcii mistreți și ți-i salvez și pe-ai tăi că sunt lângă mine, prostule!

Liniște. O liniște țesută de greierii de vie.

Ascultând povestirea lui Cornel mi-au venit în minte propriile mele reverii. De ce apa e un loc mirific în care libertățile ce ți le asumi sunt mai mari, curajul poate merge mult dincolo de granițele care te inhibă și te opresc să te manifesti condus de simțuri?

I.T.I.

proza

Mariana Măroiu. Pe calul alb, mi se părea o apariție ireală care îmi zdruncina oarecum convingerea, deja fixată în mintea mea de licean introvertit, că poveștile nu sunt fructe ale realității și întâlnirea cu zâna din vis nu va fi să se împlinescă vreodată. Dar fructul viu la streășina privirii mele era acolo aievea și va rămâne mult timp ca un cocoș de tablă, pus fără noimă pe coama casei, s-o păzească de focul fulgerului sau de alte pericole.

Călărea fără șa. O nălucă ce tulbura aerul risipind un vâl de parfumuri în praful ce-l lăsa în urmă. A trecut în trombă pe lângă mine, venind dinspre herghelia CAP-ului și numai o fracțiune de secundă m-a luminat cu privirea ei senină, ca o promisiune, dar și o ușoară mustrare pentru gândul ce mă încercase că zânele nu există.

Ieșind din perplexitatea momentului, am alergat cei cincizeci de metri rămași până la șoseaua asfaltată, ce ținea în Merșani de la gară până în dreptul parcului la casele Lupeștii transformate de democrația populară în Casa agronomului, să văd încotro se îndreaptă nălucă. Bucata de asfalt se termina înainte de podul de fier ce traversa Argeșul. Imediat după canton a făcut dreapta, trecând calea ferată și îndreptându-se către luncă. Mi-am continuat drumul în jos spre gară, dar cocoșul de tablă flutura în capul meu ca un steag ce mă îndemna să revin. Am revenit în Merșani la câteva zile.

L-am întrebat pe unchiul Nae, la el trăgeam în vacanță, lucra la grajduri de când se mutase în Merșani, aducându-și din București în căruță toată agoniseala. Și-a ridicat casa într-o vară și când să se așeze, colectivul i-a luat caii. Nu s-a putut desprinde de ei și a rămas să-i îngrijească.

- Nu știam că ați adus la herghelie cai albi, unchiule!

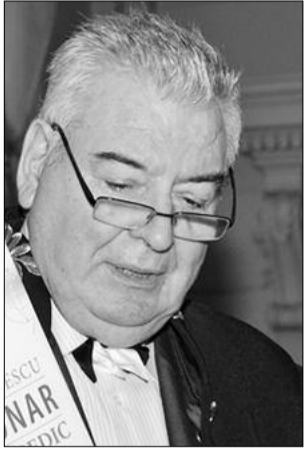
- Albi? Întrucâtva mirat. Albă e numai iapa inginerului, dar nu poate nimeni s-o încalice, nici măcar el. Nu te poți apropia de ea. Doar Maria când vine de la București, dar nici ea nu-i pune șaua. Se înțeleg de minune amândouă, parcă au crescut împreună. Nu l-am întrebat ce legătură era între fată și inginer. Probabil că-i era nepoată, pentru că nu-i purta numele. Gura lumii croșetase alte împletituri de lână. Studenta venea în fiecare vară de doi trei ani, în casa din curtea CAP-ului unde locuia singur inginerul, dar nu stătea mai mult de două săptămâni.

Am văzut-o a doua oară cand s-a luat la întrecere cu vără-miu, călări. Ei doi erau apropiați ca vârstă, și se știau destul de bine din alte împrejurări, ochiuri ale timpului rămase în urmă, care mie-mi scăpaseră. Mi-a povestit Cornel:

„Când am cunoscut-o, m-am trezit cu nebuna în spatele meu pe malul Argeșului. Ochi-i scânteiau cu luciri tăioase. Se vedea că scăpase dintr-o ceartă cu inginerul. A sărit de pe cal și mi-a întins căpăstrul. Nu te miști de aici până nu mă întorc și dacă vezi că se apropie cineva, strigi! După care aruncă peste umăr concesiv: Numele meu e Maria.

Începu să se dezbrace. Până în marginea râului se eliberase de tot. N-am cum s-o descriu. Goliciunea ei în lumina amiezii îmi surpase tot firescul pe care-l știusem până atunci. Nici măcar nu am apucat să-i strig că vijoiiu acolo era adânc și periculos. Se înceseră mulți. Pe albia Argeșului cei de la Metale rare excavaseră din loc în loc, în goana lor lacomă după titan. Aurul pierduse bătălia cu titanul.

S-a aruncat în apă. Brațele ei sigure spărgeau valurile ținând parcă apa în loc. Și-a găsit un ritm bun și a început să înainteze contra curentului. N-a stat mult în apă, doar atât cât să-și demonstreze

Romanele „anticanonice” ale lui Ion Mărculescu

Ion Mărculescu este, programatic, un romancier *anticanonic*, pornit – adică – împotriva tuturor convențiilor, regulilor, modurilor de narațiune românești, împotriva *romanului* ca gen, specie, „scriitură”, ceva care poate exista, împotriva *romancierului* ca ființă ce poate duce romanul la bun sfârșit, acestuia recunoscându-i doar aventurarea în proiecte de roman(e).

I se recunoaște, prin urmare, doar postura de veșnic *proiectant* de romane, de schițe pregătitoare, de eboșe sau numai de erzațuri.

Se dedă, de aceea, unei întreprinderi sisifice-grotești sau manoline de reluare și de reclădire de la punctul zero.

Nu e cazul să întrevădem în aceasta manifestările unei conștiințe a fatalității, a asumării zădărnice eforturilor scriitoricești sau, mai degrabă, „srietoricești”, ci o strategie pusă la cale cu deplină luciditate și știință practică a eficienței.

Totul se clădește/ reclădește pe ironie și autoironie, pe un spectacol miraculos al fanteziei, pe proiecțiile bine stăpânite și canonizate ale *imagnarului*.

Din capul locului trebuie să reținem această disponibilitate funambulescă a autorului, această capacitate de *prestidigitator*, mereu pornit deopotrivă în două direcții, pe sens și contrasens. Agilitatea deosebită îl ajută să se întoarcă brusc în contra direcției mișcării pe care și-a propus-o inițial.

Cititorul, angajat ca un spectator de circ, e nevoit să urmărească iluziile optice pe care le creează naratorul-prestidigitator. E îndemnat, ca atare, să joace jocul romancierului, să se lase *jucat* și, firește, *de-jucat*, să fie antrenat în procesul neconținut de *dejucare* a povestitorului însuși.

Căci ce se întâmplă cu acesta?

Un avertisment enunță imparabil dorința de a fi romancier („mare”, bineînțeles), fiindcă are în cap romane cu sutele și însăși viața este un roman și că e cuprins de frica de a nu muri prea devreme și să nu apuce să le pună pe toate pe hârtie. Definiția e clară: „Eu sunt omul care scrie romane! Eu sunt grafomanul! Sunt omul!”

Avertismentul se reia obsesiv, fiindcă *romanul* devine o adevărată marotă, un strigoi care-i bântuie gândurile, de care nu poate scăpa decât scriind... romane: „Așadar, să-mi dedic întreaga viață scrierii de romane. Mi-am dorit să devin celebru încă de la vârsta preșcolară. Și cum altfel poți deveni celebru decât scriind romane! Dimineața, când mă trezesc, îmi repet același text: „am în cap o mie de romane! Astăzi am să încep lucrul la cel de al o mie unulea”

Farmecul prozei originale a lui Ion Mărculescu îl dă anume *acest* mod de a nara: esențial humoristic, fantezist, cu împingeri bruște în hilaritate și în absurditate. Antifrazismul lui Creangă și „marea trăncăneală” a lui Caragiale sunt bine însușite, ca și breviarul onomastic trucat al lui Mircea Horia Simionescu. Nu mai puțin transpare și tutelara umbră a lui Urmuz în mecanismul artificios al sofisticării, ambiguității. E o tehnică insolită a mistificării, a păcălelii (cu rădăcini și în râsul popular, dar și în procedeele marilor satirici), a inducerii strategice în eroare, căci farsa care i se joacă cititorului e de tot „gogonată”: „Cartea de față este, într-o câțva, romanul unui personaj aflat într-o situație ciudată: a murit, dar el nu știe de asta, așadar ori trăiește în continuare viața

de zi cu zi, amintire cu amintire, eveniment cu eveniment, urmărindu-și dorința cea dintotdeauna, aceea de a deveni un mare autor de romane. Uneori, parcă ar avea o bănuială și se întreabă dacă el trăiește cu adevărat și dacă nu cumva este strigoiul care umblă bezmetic înspăimântându-l pe preotul satului și pe polițaiul comunal. Dacă ai un pic de umor, îți poți permite să citești cartea de la un capăt la altul și să te bucuri”.

Firește, cartea lui Ion Mărculescu este scrisă pentru cititorul *cu umor*.

Întreprinderea aventuroasă a lui Ion Mărculescu nu-i absolută de o legitimitate estetică, ea înscriindu-se în linia desacralizării și democratizării ce pornește de la *Romanul comic* al lui Scarron și continuă – prin Rabelais și Cervantes – până la formele polifonice, plurilingvistice și policulturale și dialogul socratic despre care vorbește Bahtin. („Așadar, conchide Bernard Valette, *satira* n-ar fi una din verigile lungului lanț ce conduce de la universul zeilor și al supraoamenilor până la realismul trivial al literaturii moderne. Ea ar fi mai degrabă un gen autonom, născut din popor, cu rădăcini în folclor, formele festive marginale, în care se exprimă râsul carnavalesc și plurivocalismul grupurilor respinse de instituții. Astfel, încă de la origini romanul este în mod organic critic față de știință, de autoritate și chiar de limbajul oficial”, G. Bernard Valette, *Romanul*, București 1997, p. 13).

Romancierul nostru, care ne joacă farsa de a muri și a nu ști că a murit, continuând să-și trăiască viața și să scrie în ciclul „Jurnalul de la Marcona” (2008, Târgoviște și 2009, Pitești) la care ne referim în articolul de față, dorința de a deveni „un mare autor de romane”, beneficiază de această democratizare și desacralizare, ca și de lipsa de constrângere normativă a canonului postmodern.

În cele două volume procedeează, în consecință, la un discurs epic articulat/dezarticulat *ad libitum*, adună fire caracterologice, clinice, fenomenologice, înfățișează situații de viață anecdotice, realiste, naturaliste, surprinse într-un limbaj grosier sau chiar licențios, înșiră pagini de jurnal cu notarea orelor, ocupațiilor, informațiilor privind întâmplările de pe glob sau descoperirile științei, redactează scrisori electronice sau scrisori poștale pur și simplu. Consemnează sumar câte o învățătură morală sau câte o reflecție să-i zicem filosofică, dialoghează, mărturisind, justificându-se sau căinându-se, cu un judecător, creionează secvențe reportericești, în ritm informativ gazetăresc.

Sub crusta întâmplărilor jurnaliere se supun examinării radiografice realitățile și oamenii de azi. Astfel, în paginile de jurnal, datate cu 25 octombrie, vineri, aflăm despre o discuție cu Mișu la el în birou privind democrația, bună dacă 50 de procente e dictatură (ce-i care propun nu vor face niciodată nimic, iar ce-i care fac sunt tipi de treabă pe care-i păcălește toată lumea), despre faptul că a stat de vorbă la telefon cu mai multe femei, despre o vizită la spitalul de neurologie, unde moartea se învârte ca un titirez prin toate colțurile de saloane, despre intrarea la un magazin în care vânzătoarea nu pricepe ce e apa cu bășici, despre un popas la marginea pădurii Dragodana, despre o convorbire cu un prieten Blondul, vorbitor de cursă lungă care-l sărăcește, nevastă-sa salvând situația printr-un strigăt care-l pune la treabă, despre o secvență televizată despre Papa, pe care reporterul îl

filmează, iar acesta „se face că lucrează”, despre o iluzie că seamănă cu grecii, care creau mereu câte un zeu („Așa este și el acum: îi vine o idee și scrie un roman!”)

Ironia și autoironia fac scenele savuroase, deși ele nu sunt decât cele ce țin de locurile comune, clișeistice, arhetipale: relațiile cu nevasta, cu soacra, cu rudele, cu prietenii și – pe o scară mai largă – cu femeile. *Poanta* dă un înțeles moral mai adânc situației, momentului, întâmplării, ca în epigramă.

Ion Mărculescu se amuză el însuși, amuzându-ne și pe noi, descoperind paradoxuri, aparențele ce sunt luate drept esențe, moravurile ce sunt înțelese ca practici sănătoase.

El caută să ne convingă, și ne convinge până la urmă, că situațiile de viață din universul mic, din viața cotidiană sunt situații *existențiale*, că dialogul cu nevasta, cu soacra, cu un prieten, cu o rudă este un dialog esențial cu Celălalt.

Ceea ce se cere remarcat este faptul că semnificația secvențelor românești nu se limitează la anecdotice și senzațional, la ciudățenie tipologică și la o întorsătură humoristică, bufă a discursului, bazat pe o *textualizare* în sens urmuzian (procedeul sofisticării, spuneam, e bine însușit). Menținerea în sfera bizarului, a irealului, a alogicii trădează o rațiune mai adâncă: naratorul și alter-egoul lui Gogu, țintesc înțelegerea sensurilor mai ascunse ale vieții, revelarea esenței ființei, aruncată mereu în zonele umbroase sau întunecate ale Nimicului (cuvânt-cheie al discursului narativ al târgovișteanului): „Trăsătura esențială a noastră, a tuturor este că habar n-avem că nu existăm! Nimic nu există!”

Modul de a povesti se așează sub un astfel de vâl al relativizării, care e chiar vâlul Mayei. Naratorul povestește despre oameni și întâmplări atât de îndepărtate încât nu-și mai dă seama dacă le-a trăit cu adevărat sau i le-a povestit cineva. Sau le-a citit într-o carte. Ori a visat, cum, din când în când, se visează pe sine că visează și că în vis visează că există și că face tot felul de lucruri pe care nimeni și niciodată n-ar avea cum să le înțeleagă. „Pentru că nici chiar eu nu le înțeleg”.

Într-o secvență se relatează că au fost chemați specialiști în toate domeniile – educație, psihologie, psihanaliză, biologie, anatomopatologie – ca să-l analizeze pe Gogu, să-i găsească măruntă întâmplare petrecută cine știe când în viața lui care l-a vătămat și din care s-a născut profunda lui tristețe și dezabuzarea lui devenită cinism, și retorica lui lipsită de orice speranță, și credința că lumea e bolnavă, e compusă din indivizi bolnavi, dar așa este ea, n-ai ce-i face!

Încercări zadarnice, firește. Unde mai pui că vecinii, polițaiul satului, colegii de scară și directorul, ba și femeii cu care se încurcase au spus despre el numai vorbe frumoase. „Atunci, de ce e trist și disperat? se întrebau ei. Dar el nu era nici mai trist, nici mai disperat decât lumea asta mare. În schimb, fără să o arate, se distra pe seama acestor freudieni și jungieni care se căzneau să-și câștige și ei în mod onorabil bucățica de pâine pentru care, uneori, faci cu plăcerea cea mai mare tot felul de tâmpenii și mai spui și lucruri absurde”.

„Gogu eram eu!”, recunoaște prozatorul, dându-ne de înțeles că lumea și oamenii care-i seamănă într-un totuși își dezvăluie esența doar din perspectiva superioară a humorului.

În cele două volume procedeează, în consecință, la un discurs epic articulat/dezarticulat ad libitum, adună fire caracterologice, clinice, fenomenologice, înfățișează situații de viață anecdotice, realiste, naturaliste, surprinse într-un limbaj grosier sau chiar licențios, înșiră pagini de jurnal cu notarea orelor, ocupațiilor, informațiilor privind întâmplările de pe glob sau descoperirile științei, redactează scrisori electronice sau scrisori poștale pur și simplu.

Tirania apartamentului roșu

Când m-am căsătorit cu Emilia – chiar în prima noapte de miere – i-am promis că apartamentul nostru va fi luxos, neconvențional, decorat în roșu pasional.

Dragă Virgil – a vibrat ea – promiți că și gresia din baie va fi roșie?

Desigur, desigur!

După un an, cu banii de la nuntă, am reușit tot ce ne-am propus. Ce seri minunate, stropite cu șampanie! Doar că...întotdeauna se strecoară impurități în trupul firav al fericirii. Totul a pornit de la boilerul roșu, deoarece șuruburile de la țevile henco s-au revoltat, iar apa ieșea progresiv, scurgându-se în vană cu un zgomot destul de suportabil. Ce dracu făcuse instalatorul – mi-am zis enervat – doar a aplicat teflon din abundență?! L-am chemat. A venit spre seară cu geanta plină de unelte diverse, sofisticate, murdare. L-am lăsat în baie să lucreze. Emilia a pregătit o cină pe cinstre, la care a fost invitat și meșterul, care terminase lucrul. Dorel – așa îl cheamă – ne-a povestit două ore despre primele două soții. A băut șase beri, a dat câteva telefoane, apoi a plecat acasă spre miezul nopții. I se zburlise mustața negricioasă, iar ochii verzui sclipeau într-o bucurie ciudată.

După două zile, în timpul unui duș, un șuvoi cald a țâșnit pe perete, apoi altul, căzând pe țevi, stropind anapoda. Am pus cârpe și prosoape ca să atenuez zgomotul. Dinspre țevă venea un șuierat de șarpe gata de explozie. Am oprit apa, am scurs apa din rezervor și l-am chemat pe Dorel. Mi-a explicat că materialele sunt de proastă calitate, că el nu e de vină. Că – dacă vrem – poate sta o noapte la noi, să vadă nașterea fisurilor în direct. Emilia a fost de acord și a improvizat un așternut acolo în vană, ca să nu scape meșterul vreun zgomot. Nu s-a întâmplat nimic în noaptea aceea, dar în seara următoare șuvoaiele multiple au speriat-o groaznic pe Emilia, care l-a chemat urgent pe Dorel. A pregătit pui la cuptor, vinete, roșii în aluat. Dorel a hotărât să fie bodyguardul aceluia boiler capricios. Emilia a aplaudat de bucurie. Astfel că trăiam împreună, zi și noapte. Dorel repara mereu, însă nimic nu dura. Alte țevi, bani, șuruburi. Într-o seară aveam poftă să fac dragoste cu nevasta și l-am rugat pe Dorel să înțeleagă... A zis că pe el nu-l deranjează, dar va face un mic zgomot, tăind niște capete de țevi. Emilia s-a blocat la sunetul strident și am lăsat-o baltă...

Se apropia Revelionul. Dorel ne-a avertizat că va sta în baie toată noaptea cu Adriana, noua lui cucerire. Emilia a așezat în baie o măsuță, a pus șampanie, platouri, bunătăți. La miezul dintre ani s-au spart țevile. Șuvoaiele năvalnice se amestecau cu focurile de artificii din oraș. Adriana ne-a propus să intrăm toți în vană și să sfidăm curgerea șuvoaielor. Ce noapte stropită cu șampanie! Când am văzut că Emilia geme sub Dorel, am desfăcut buzele Adrianei. Viața e o provocare perpetuă, uluitoare!

(urmare din p. 10)

deasupra capului/o propoziție însuflețită. Încep/să mă cred izbăvitor. atunci,/brusc./// acest univers înșelător ia foc,/ arde în flăcări întinse ca o foaie de hârtie mototolită/ pe care era notată povestea” – *mă apropii pășind pe un pod de nisip*), **propulsarea erosului** laic într-o sublimă uniune fizică („Am călătorit cu trenul,/am închiriat o cameră în Buda, pe malul Dunării,/lângă stația de metrou./în prima seară paturile proaste erau depărtate/și ea a zis să le apropiem./ dar eu nu voiam/(...)/până la urmă o sticlă de vin roșu/a topit distanța dintre noi/(...)/după câteva astfel de seri,/când ne-am întors în orașul nostru,/am hotărât să ne despărțim, dar n-a mai fost chip:/ între timp, ne lipiserăm atât de tare/că ar fi fost nevoie să ne taie cu fereastrăul,/să ne desfăcă unul de altul/cu aparatul de sudură” (*unu și cu unu fac unu*)

Mai 2015

Poezia lui Nicolae Opreșan

Următoarea voluptate (Editura Tracus Arte, 2014) este cea de a treia carte a bucureștanului Nicolae Opreșan, un poet veritabil, înzestrat cu simțul echilibrului și al imaginii concrete, de factură vizuală: „zâmbești,/peste drum rufe întinse pe sârmă/viața îți surâde și ea dintr-o oglindă//aproape perfect pe cer/se înscrie un cocor putred de melancolie//în timp ce mila ca o statuie refuzată/iși urcă umbra pe zidurile ornate cu corăbii//peste drum vântul și nu iubirea renăscută/îți face semn cu o batistă colorată//nu mai e vară, rufele uscate/nu par să te regrete” (*batistă colorată*).

Ficare poezie este alcătuită din câteva imagini decupate cu precizie din realitate și ordonate într-o modalitate expresionistă de legare a realului de imaginar, o modalitate care constă, în primul rând, în ofertele discontinuității menite să transforme textul într-o suită de surprize în planul imagisticii: „atâta timp cât au trecut/pășări spre miazănoapte/am golit sticle cu vin/ne-am locuit trupurile demni//am lovit noaptea cu pietre false//i-am spart ochelarii pe dealul de sulf//am plâns neprihănirea ta fascinați de luna cocoșată//nu am înțeles niciodată norii/care se căzneau/să ne plesnească/cu niște bice portocalii (*bice portocalii*).

Un alt text ilustrativ în privința poeziei lui Nicolae Opreșan este cel intitulat *melancolia a fost un dezastru*: „pentru mine/melancolia a fost un dezastru/pentru că știi/multă vreme m-am prostituat în fața/unei albe hîrtii//parcă atins de mândria ei//uitându-mă pe furis în urmă/la viața mea clandestină//fascinat de echilibrul perfect pe care/il face moartea pe o sârmă de rufe/când e (gata) să vină”.

Poetica sa, căci este vorba de un poet care are o poetică inconfundabilă, se remarcă prin aderența optică la fragmentele banale ale realității, selectate și prelucrate în așa fel încât să oglindească o stare lăuntrică, în spiritul așa-numitului pastel psihologic. Mai exact, textul este o stampă în care fiecare vers apare dintr-o direcție imprevizibilă și comunică între ele, subtextual, după o metodă ce refuză discursivitatea, redundanța și explicitarea.

Nicolae Opreșan este un melancolic ce încearcă să scape de respectiva stare prin apelul temperat la ironie („moartea este o artă, iubito./presupune multă imaginație/și maci înfloriți într-o groapă comună” - p. 63) și care știe să gestioneze cu dexteritate discursul liric, scuturându-l „de abstracțiuni irelevante și locuri comune, cu gustul formulărilor tăios-apotegmatice, scânteietoare” – cum bine observă Marian

Drăghici în prezentarea de pe coperta a patra a cărții.

Poemul intitulat „în văzul tuturor” conține câteva aluzii de factură metapoetică și mai multe imagini scânteietoare între care și cele din penultima strofă, care sunt într-adevăr, memorabile: „cum este să cobori în mine/așa din nepăsare/pe nepăsare călcând/ să te dăruiești sângelui meu// un regat, un cal, o coroană/ un secol pentru a fi/ murmurat mai târziu// poate un hamac care să lege/ realul de imaginar/poemul de propria lui funie/ dezvăluită în oglindă// când citești un înger/se întâmplă tot felul de tragedii/(o haină întoarsă coboară/ peste cei vii)//nu poți refuza nimic/nici camera obscură/ care s-ar dezbrăca de lumină/ în văzul tuturor.”

Rareori, precum în poezia „luna înghețată”, melancolia lui Nicolae Opreșan are valențe proprii expresionismului *sumbru*: „ca niște lopeți simțurile mă dezgroapă/sunt un trup perfect printre viscole//sunt multe frânghii în preajmă//privesc cu ochii închiși luna înghețată/ amintindu-mi că am fost o așteptare fără mâini//nu știu cine spune/că sunt asemenea copacului care în fiecare noapte/ îl visează pe dumnezeu// atunci când îl atingi cu aceeași frunză fermecată.”

Poezia „luna înghețată” și cea intitulată „sânii tăi”, care se încheie cu foarte frumosul vers „vom fi mirii unui sfârșit căprui” și care beneficiază de o glazură ludico-avangardistă sunt cei doi poli ai scriiturii din *Următoarea voluptate*: „ieri a fost o zi frumoasă/ puteai să o tai în bucăți/ și să o împarți cu norii la masă//evident m-am jucat de-a v-ați ascunselea/cu melcii din grădină//ei știau să numere până la patru/eu știam că Baudelaire este de vină//toamna și-a dat seama/că nu poate să aibă sânii tăi/ prelungi, neîncăpând în mâini//toamna s-a tolănit la umbra unor câini/tu și cu mine vom fi o haită/ne vom spăla pe dinți//în văzul nimănui// mai târziu/vom fi mirii unui sfârșit căprui” (*sânii tăi*).

S-ar putea culege din această carte multe versuri remarcabile sub aspectul expresivității („cheia ruginită s-a pierdut demult/toate istoriile sunt încuiate/(...)/ Un somn de reptilă uitat pe cer” - p. 18), dar acest fapt ar umbri ipostaza lui Nicolae Opreșan de autor care susține cu abilitate poemul de la un cap la altul, ferindu-l de scăderi și de inutile zorzoane lexicale. Un autor a cărui carte atrage atenția prin spontaneitatea formulărilor, prin originalitatea viziunilor lirice și prin concentrarea mesajului - înțeleasă de Nicolae Opreșan ca dimensiune permanentă a poeziei.

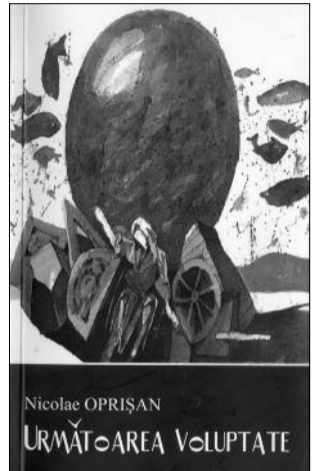
Ploaia trivalentă

sau *joaca*, o joacă tristă, de-a *omul cu puteri demiurgice*: „am făcut sul întreg peisajul –/cerul cu nori și câteva stele,/apoi văzduhul prin care tocmai/ trecea vântul, tocmai trecea/mirosul liliacului înflorit,/tocmai trecea o umbră.///apoi strada cu biserica din apropiere/și casa mea (ce mă cuprinde pe mine,/stând la masă și citind).//da, am strâns, am rulat/tot universul meu ca pe un papirus.///iar papirusul astfel dobândit/l-am legat cu o sfoară de cânepă/și l-am pus deoparte,/la păstrat,/pentru alte vremuri” (*papirus*).

Răzvan Voncu are dreptate în privința mișcării concentrice a poeziei lui Gabriel Chifu: <<poezia lui Gabriel Chifu a crescut, asemeni copacilor, în cercuri concentrice, în jurul unor „matrici” inițiale, cum ar fi, de pildă, fragilitatea existenței și confortul refugiului (în) livresc >> (în postfață, p. 168)

Fireasca mișcare, ce implică atât schimbări de ordin tematic, cât și de atitudine scripturală, nu afectează unitatea interioară a poeziei lui Gabriel Chifu, o poezie a cărei personalitate constă în precizia asamblării viziunilor lirice, în susținerea contrapunctică a abstracțiunilor prin intermediul unor analogii ce vădesc o extraordinară priză la real, în verva lexicală și cea asociativă și, desigur, în voluptatea inventării unor scenarii cu o miză utopică sau, dimpotrivă, de factură distopică, în care evaziunea în fictiv exprimă acute neliniști metafizice, participând în același timp la configurarea unei inconfundabile mitologii poetice.

Pentru acest poet, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai poeziei noastre de azi, vocația sintezei este mai presus de tentația unor riscante experimentalisme care-și devorează, de obicei, propriile promisiuni.

Nicolae OPREȘAN
URMĂTOAREA VOLUPTATE

**Poetica sa ...
se remarcă
prin aderența
optică la
fragmentele
banale ale
realității,
selectate și
prelucrate în
așa fel încât să
oglindească o
stare
lăuntrică, în
spiritul
așa-numitului
pastel
psihologic.**

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice
9. CLOPOTUL APELOR ÎN CĂLIN

Mi-e foarte greu să înțeleg începutul poemului din *Călin* (*File din poveste*) în punctuația *Convorbirilor literare*. Am văzut cu altă ocazie (reiau pe scurt demonstrația de la textul publicat în deschiderea acestei rubrici: O NUNTĂ FĂRĂ SOACRE) cât de subtil sugera punctuația, tot acolo, prezența Demiurgului la nunta din codru: o simplă virgulă ne atrăgea la început atenția că nuntașii nu sunt „împărați și-mpărătese”, cupluri adică ci: *Căci din patru părți a lumii împărați, și-mpărătese./ Au venit ca să serbeze nunta gingașei mirese* – deci individualități, singurătăți singure. Asta ne-a făcut să înțelegem că la nuntă stau alături contrariile fără a se atrage sau respinge, fără să se înțeleagă (percepă): feții frumoși și smeii, soarele și luna. Apoi, nunta din codru nu este pornită de craiul bătrân cu barba-n noduri, ci de alt crai, care are barba pieptănată și pe capu-i poartă mitră, fiind „socru mare”. Este tatăl Sburătorului, Demiurg, și prin această nuntă organizează ierarhiile după ranguri și vârstă, aceasta fiind nunta primordială care, de fapt, nuntește întreaga lume, de la astre la găze. Avem de-a face cu așezarea în cupluri a cosmosului. În acest început, Demiurgul acceptă, îngăduie, legătura dintre ființe pământene și sburători – *Călin* pregătind, astfel, *Luceafărul*. Tot în această filosofie înțelegem că regii, craii, sunt reflexul în omenesc al aceluiași *Demiurg* – doar că, munciți de patimile omenescului, îmbătrânesc, nu-și mai îngrijesc trupul (barba), pun însemnele puterii la păstrare (mitra), etc: lumina dintâi sădită în oameni aproape stă să se stingă, ajunge „cât un sâmbure de mac” – dar nu se stinge încă...

Punctuația poemului *Călin* trebuie privită cu mai multă severitate față de emendările succesive ale editorilor care au netezit textul până l-au adus la o poveste. Să ne amintim de colonelul Alecsandri, care zicea de „*acea poveste ale cărei rânduri finale au fost citite de autor de nu știu câte ori.*” Asistența Junimii a fost încântată de „*Nunta în codru*” – dar, în același timp i-a cerut poetului să reia lectura și pentru a înțelege anumite sensuri: Eminescu recita cu accentele necesare structurii ideatice pe care-și construise narațiunea. Adăugăm aici și amintirile lui N. Ganea, pe care editorii le evită: „*Eminescu, Creangă și eu mergeam regulat în fiecare zi, după prânz, la Tipografia națională din strada Alecsandri, unde ne făceam corecturile, iar când era zi frumoasă, nu lipseam, odată treaba isprăvită, de a ne duce la Tătăraș, în grădina poreclită Sprăvale baba, unde sub un tei frumos și răcoros beam vin cu borbis.*” *Călin* a fost publicat la 1 noiembrie 1876, când Eminescu se afla la Iași, deci beneficiază de lectura atentă, repetată, a autorului în toate fazele tipografice, astfel că ne vine greu să acceptăm atâtea diferențe între textul *Convorbirilor literare*, considerat plin de greșeli, și cel al lui Maiorescu de la care pornesc edițiile moderne.

...Și totuși, cât de greu este de înțeles începutul poemului în forma din revistă. Redăm acest început:

Pe un deal resare luna, ca o vatră din jărat
 Rumenind străvechii codri și castelul
 singuratic,

Ș’ale râurilor ape, ce sclicesc fugind în
 ropot –

De departe’n văi coboară, tânguiosul glas de
 clopot;

Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de
 cetățue,

Acățat de pietre sure un voinic cu greu le
 sue;

Așezând genunchiu și mână când pe-un colț
 când pe alt colț

Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți
 Și pe-a degetelor vârfuri în etacul tănuit

Intră – unde zidul negru într’un arc
 a’ncremenit.

Am lăsat să curgă textul până la punct, o frază de 10 versuri, fragmentată prin punct și virgulă, autorul arătând pauzele dar ținând la continuitatea descrierii. De la ediția a doua, însuși Maiorescu pune între virgule *ca o vatră de jărat* (deci în ediția I a preluat *Convorbirile*), iar Perpessicius păstrează astfel. Ibrăileanu mută virgula la finalul versului. În ambele situații (la Ibrăileanu mai clar) se compară luna cu o vatră de jărat – imagine statică ce se regăsește, de altfel, în poezia lui Alecsandri. Textul genuin cere să legăm *jărat* de *rumenind* următor.

Ai zice că nu e mare diferență; vom vedea că poetul construiește un spațiu imens dar închis, o „vatră”, un rotund perceptibil prin reverberarea „rumenirii” – unde luna are rol secundar: *lumina* ei interesează, care nici măcar nu e a ei, ci a soarelui; comparația nu se susține în registru caloric încât să justifice *jeratecul* în centrul imaginii.

În acest paragraf, important este *clopotul*. În edițiile noastre actuale avem, după Maiorescu: *De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot* – ceea ce invită de la paradox la paradox. Mai întâi, că un glas – fie el și de clopot – nu coboară în văi, ci urcă din văi. Apoi: el coboară *de departe, în văi*. De unde? De departe în departe?! Nu se poate percepe. În *Sara pe deal* avem: *Clopotul vechi împlie cu glasul lui sara*. Și iarăși: ce fel de clopot poate fi acesta, din *Călin*?! E greu de acceptat o inserție de peisaj real în basm – presupunând că există un asemenea peisaj real, adică un clopot vechi de mânăstire / biserică între munți. De clopotul de la gâtul animalelor nu putem vorbi, pentru că este noapte, ele și-au încheiat pasul, lumina are consistența jăratecului. Și apoi, cum s-ar motiva vreun clopot de mânăstire – chiar luat din realitate și pus într-un basm fantastic – la oră incertă, căci nimic nu lasă să se înțeleagă că e miezul nopții când el ar trebui să bată.

Recitând textul în punctuația, *Convorbirilor*, atenția ne este atrasă tot de termenul tare din context, acel *rumenind* ce desparte luna de lumină. Se rumenesc codrii, castelul, și, atenție!: *ale râurilor ape*. Mai sus avem „pe un deal”, aici este însă pluralul. Nu e vorba, așadar, de un deal și un râu, ci de un amfiteatru în care curg mai multe ape. Iarăși: este absurd să generalizăm, să ne gândim la toate apele de pe pământ rumenite de către lună, ca în *Scrisoarea I*. În *Călin* avem un peisaj cu dealuri, râuri, văi și prăpăstii. Nu este firesc, atunci, ca în văi să coboare aceste râuri, ca glasul lor să fie tânguios? Acesta este sensul punctuației din *Convorbiri literare*, unde se descrie un imens clopot al apelor, în munți. Urmează că trebuie să păstrăm și să înțelegem linia de pauză de la sfârșitul versului al treilea. Ea dă sens consecutiv lui „de”: apele râurilor sclicesc în ropot *încât* coboară departe în văi. Înaintea acestei linii de pauză trebuie să păstrăm virgula așa cum este ea pusă după ape, iar sensul mai larg va fi acesta: surprinse de rumeneala luminii, apele sclicesc și fug repede, se ascund în întunericul nocturn, încât nu li se mai aude decât tânguiosul glas în clopotul munților, parcă sunt rânite de lumină.

Este și sensul mai adânc, filosofic: după lumina soarelui, firea intră în noapte, se

odihnește, doarme, iar văpaia lunii dintr-o dată o trezește din somn făcând-o, imediat, să-și caute iarăși odihna. Acest sens ni-l sugerează chiar greșelile de tipar din edițiile Maiorescu. În ediția VI-a (1896) citim *ce plipesc* (tipograful e de vină) pentru ca de la ediția a VII-a în sus să fie corectat: *ce clipec*. Criticul a uitat termenul inițial, *sclicesc*, și-a îndreptat „filosofic”: acest imens clopot al apelor *clipește pentru o clipă*, adică deschide instantaneu ochii trezită din somn de rumeneala de mai sus – după care lasă pleoapele și fuge tânguindu-se în hăuri.

Pentru *de* cu valoarea *încât*, precedat de virgulă, avem exemplul din *Scrisoarea I*: *Unul caută’n oglindă, de’și buclează al său păr*. Edițiile refuză iarăși virgula, dând sensul „caută de-și buclează” – „caută să-și bucleze”, „încearcă să-și bucleze”, dar sensul în revistă este clar: unul se uită în oglindă atât de insistent, se caută atât de concentrat, încât i se face părul măciucă. Avem expresia de limbă „a-și pune părul pe bigudiuri”, sau „pe moațe”, cu sensul a gândi îndelung lucruri ciudate. Este cazul personajului din *Scrisoarea I*, iar *de* consecutiv trebuie restituit la Eminescu și înțeles, nu netezit prin scoaterea virgulei.

Rămâne să mai interpretăm în frază „tânguiosul glas de clopot”. Gramaticienii pot avea, aici, opinia lor; noi considerăm că sintagma, pusă între virgule, se așează firesc în enumerare, ca o concluzie: vatra de jărat rumenește străvechii codri, castelul singuratic, ale râurilor ape – și (deci) întreg tânguiosul glas de clopot; hăul sonor, imens este învăluit în lumină difuză mișcată. Aceste sensuri se pot dezvălui prin recitare, prin retorica accentelor, iar textul, cu punctuația și apostrofurile sale, oferă asemenea indicații de regie. Imaginea este de epopee, nu de basm fantastic organizat în expresii simple ca pentru copii.

Edith Södergran
 (4.04.1892 – 24.06.1923)

**Sunt
 cea din urmă
 floare a toamnei**

Sunt cea din urmă floare a toamnei,
 alintată de leagănul verii
 vântului de nord i-am fost pusă împotriva
 văpăi roșii mi-au brăzdat
 obrazul alb

Sunt cea din urmă floare a toamnei,
 sunt cea mai tânără sămânță a dusei
 primăveri

e atât de ușor să mori cea din urmă;
 am văzut vraja albastră a lacului
 am auzit bătând inima verii în trecere
 caliciul îmi poartă doar sămânța
 sfârșitului.

Sunt cea din urmă floare a toamnei,
 am văzut adâncile ei lumi stelare
 am contemplat lumina îndepărtatelor și
 caldelor începuturi,

e atât de ușor să-i urmezi drumul
 acum voi închide porțile veciei
 sunt cea din urmă floare a toamnei

Traducere din limba suedeză:
 DANIELA IONESCU

Ferma

Dar n-a fost să fie așa. M-am trezit chemat la directorul secției agricole a județului. Nu era șeful meu. M-am dus mai mult din curiozitate.

- Nu-i așa că ți s-a urît la Gherăseni?

- De ce mă întrebați?

- Dacă vrei să vii la noi. M-am sfătuit și cu inginerul Costache de la C.A.M. E de acord!

- Dar la dumneavoastră unde?

- Ei, nici prin vis nu ți-a trecut. Mai ceva, ca-ntr-o stațiune balneară! Nici deal, nici câmpie...

- Asta e beat.... Îmi zic în mine.

- Numai așa, niște onduleuri ca-ntr-un tablou pictat. Între păduri. Pe marginea unui râu. În depărtare, munții. Departe de lume. Pe cer cu ciocirlii...

- Domnule, mă trimiteți să scriu povești?

- Așa ceva n-ar strica. Niște versuri care să meargă cu adevărat la inimă. Nu ca acelea care se publică. Ascultă-mă pe mine. După război, au dat năvală o seamă de poezi improvizate. Literatură proletară. Ar fi nevoie de literatura noastră autentică.

Bate câmpii. Ce am eu cu toate astea? Scopul meu este să ajung acolo unde mi-am propus. Și unde-mi convine. Adică să fiu un specialist. Un bun profesionist în meseria mea. Și am crezut că mi se oferă o șansă să mă afirm undeva. Dar el mă trimite să scriu poezii? Dar și el revine pe pământ.

- Deci, suntem de acord că nu-ți mai convine acolo unde lucrezi.

- Asta cam așa este.

- Te poți muta, ziceam, într-o zonă frumoasă. Ai auzit de Monteoru? De Vintileanca?

- Nu prea!

- Este ca-ntr-o stațiune balneară.

- Unde vreți s-ajungeți?

- Condiții excelente. Casă, masă gratuite.... Și salariu de trei ori mai mare decât primești acum.

- Tot nu-nțeleg....

- Există pe acolo o Fermă Model. Prima de acest fel din țară. Pilot pentru viitoarele întreprinderi agricole de stat care vor fi înființate.

Și se apleacă peste birou, ca și cum ar fi să-mi spună un secret.

- Mă ascuți?

- Da!

- Îți spun ceva care trebuie să rămână între noi. E vorba de o colaborare între un moșier care locuiește la Paris, dar se teme de expropriere. Și are în guvern pe cineva. Au ajuns la găselnița asta. Ferma, care este dotată la cel mai înalt nivel al tehnicii actuale, este pusă la dispoziția statului care să o administreze și să împartă beneficiile cu proprietarul. Să nu te sperii... Proiect texan inițiat de un magnat după schițele unui specialist renumit. Boierul nostru, descinzând dintr-o familie domnitoare, avea ambiții mari. Așa ceva nu mai găseai în România și poate nici în Europa. Dar inițiativa a fost stopată imediat după război. Nu putea să mai facă export, desfacerea era asigurată de marile restaurante din țară, dar cea mai mare parte a producției lua drumul Uniunii Sovietice, încadrându-se obligațiilor de despăgubiri de război.

- Dar rușii?

- Ostașii armatei sovietice n-au împușcat decât butoaiile și nu au violat decât câteva femei, au mai luat câțiva cai. În rest, pe-aici nu a fost nimic catastrofal.... Și cum spuneam, aflându-se în prietenie chiar cu Petru Groza, șeful guvernului, odrasla de voievozi a reușit să își salveze domeniul.

- Și eu?

- Băiete, uite ce este, am stat mult pe gânduri, să te jertfesc sau nu. Te găsesc în

stare să rezisti. Depinde de tine. Gîndește-te bine. Te arunc în groapa cu lei. Administrația acelei moșii se află pe mîna unor escroci. Vei putea oare să te descurci? Cît ești de vulnerabil, să știi că ăia nu au milă.

Sunt la vîrsta cînd mă incită orice prilej în care să mă afirm, chiar de-ar fi să mă pun în primejdie. Îmi trec prin minte rapid nume de tineri ca "Căpitan la 15 ani" al lui Jules Verne, Gavroche din "Mizerabilii" lui Hugo, de ce nu și Napoleon, ba chiar și personajele din "Tînăra Gardă", roman sovietic care ni se vîră pe gît. Mai era și un Vasile Roaită, cel care a murit, chipurile, cu mîna pe maneta alarmei, ciuruit de gloanțe, în timpul grevelor de la atelierele Grivița, și atîția eroi din basme. Care s-au luptat cu balauri și cu zmei. De ce nu și eu? Băiatul plecat din sat cu traista pe umeri ca să-și facă un loc în lume....

Am acceptat. Mi-a strîns mîna. A scos din dulap o sticlă cu o băutură tare și care mirosea frumos. O fi fost votcă? O fi fost whisky? N-am de unde să știu. Am ciocnit și am rămas legat.

Am fost trimis la fermă cu trăsura directorului, care dăduse o serie de telefoane. Și care mi-a spus cînd m-a urcat în vehiculul cu roți de cauciuc și cai de rasă "Te rog să fii acolo și urechea mea. Pe tine te am printre escrocii aceia...."

Am ajuns într-o dimineață. Decorul era de-a dreptul magnific....

Glas moale ca de cucoană, obraji bucălați, ceafa răsfrîntă peste gulerul cămășii, bărbia ca o gușă de pelican, răsturnat cu totul într-un fotoliu de piele. Conducătorul fermei cu delegație, înlocuindu-l pe directorul care se afla într-un sanatoriu de T.B.C. .

Îmi întinde o mînă moale, îmi zice un "bine-ai venit" cu gura pe jumătate, mă măsoară din cap pînă-n picioare și-mi dau seama că nu fac o impresie prea bună și cheamă o fată de la contabilitate care să mă călăuzească.

Sunt șocat. Așa ceva nu mai văzusem și în cărți. Vaci de rasă, într-un grajd modern, cu adăpători automate, cu instalații de mulș, cu bălegarul spălat de sub ele, hrănite științific din bucătăria specială cu nutrețuri combinate. Clocitori electrice, sute de pui sub umbrele de tablă încălzite, păsări de carne, de ouă, de prăsilă, viței alăptați la biberon, scroafe în boxe, purcei repartizați pe loturi, și chiar spații de infirmerie pentru animalele suspecte să se fi contaminat cu diferite boli. Și nu departe abatorul, fabrica de mezeluri și de conserve.... Tăbăcăria ceva mai departe, lîngă platforma în care fermenta gunoiul la temperaturi dirijate. Urma grădina, cu răsadnițe. Sector de altoire și pomi întinși pe spalieri întinși pe sîrme ca și vița de vie. Sectorul mecanic, cu ateliere, mașini agricole, echipamente de prelucrare a fructelor, de vinificație. Locuințele, bucătăria și cantina pentru personal.

Fata care mă însoțea, cam aeriană. Bijbîia în explicații, dar avea ce arăta: un păr bogat în plete aurite lăsate pe umerii cam goi, decolteul destul de adînc, poalele scurte, un zîmbet suav. O surprindeam cum trage pe furis cu coada ochiului spre mine. Începuse să mă intereseze. Aveam să află în curînd că era nepoata contabilului-șef, grăsanul care conducea deocamdată întreaga fermă. Din cele cinci sectoare, mie mi-a fost repartizat "cultura mare". Cîmpul de cereale cu grîu, porumb, floarea soarelui, ovăz, orz, mazăre, plante de nutreț, plante medicinale. Era și el modernizat. Irigații cu ploaie artificială din

aspersoare, amendamente, îngrășăminte chimice, tratamente, lucrări mecanizate. Fiecare parcelă de o sută de hectare era dată pe mîna unui brigadier. Nu mă băgam prea mult în treburile lor. Și nici ei nu mă solicitau. Eram șef mai mult cu numele. Asta mai la început, pînă cînd dracul m-a îndemnat să scormonesc peste tot. Din simplă curiozitate.

Un cal, o șaretă. Ce mi-ar fi trebuit mai mult? Dar într-o zi, cînd scotoceam prin pod, am dat de o șa de piele nou-nouță. De aici înainte, am renunțat și la șaretă, și la cal și la vizitiu. În cîteva zile, am dresat un armăsar ținut pentru prăsilă. La început, încerca să se scuture de șa și să mă arunce în țărîină. Dar am reușit să ne împrietinim. Al dracului îi mai plăcea să alerge. Săream peste gardul de lemn viu, peste șanț, peste gropi, peste tufe și peste orice fel de obstacole aflate în cale. Cînd se lungea la drum, lua vîntul în nări. Fugea pămîntu- napoi pe sub copitele lui, ca un covor tras de o mînă nevăzută. Pădurea din zare, munții din depărtare, norii de pe cer, toate alunecau în urma noastră. Vîntul îmi umfla cămașa descheiată, îmi aluneca pe piele ca o apă, mă simțeam plutind în văzduh. Au fost, poate, întîile mele momente de fericire absolută.

După ce treceam pe la fiecare brigadă, ca să fac actul de prezență, descălecam undeva în umbra unui copăcel, scoteam șaua și friul calului și-l lăsam să pască slobod pe unde dorea. Mă rezemam, ca un cowboy, de șa, scoteam din tașcă cîteva cărți și începeam să tulbur liniștea astrală prin citirea mea cu glas tare.

Pe la prînz chemam calul, care venea de oriunde-ar fi fost, ca să-mi culeagă din palmă, mai mult din obișnuință, fărimituri de pîine sau grăunțe. O stîină care era tot în perimetrul meu, cu cele cîteva hectare de islaz. Zer proaspăt, caș de-abia turnat, bulzi de brînză. Ciobanii aveau grijă de mine. Nu rareori se-nțimpla să fie cîte-un miel sacrificat din necesitate – ploi, grindină, șerpî, lupi și un proces verbal... Pe care trebuia să-l semnez.

Și-napoi pe drumul de întoarcere, într-un vîrtej nebun. Raport la biroul directorului. Ce s-a întîmplat, ce s-a lucrat, ce s-a realizat... Cereri pentru sectorul mecanic, pentru magazia de materiale, pentru necesarul de lucrători.

În prima zi, directorul nu a fost mulțumit, a pufnit de cîteva ori pe nas ținîndu-mă-n suspans. A doua zi, a început să facă modificări pe documente. Unde eu aveam doisprezece lucrători, el adăuga o cifră în față. Tot așa, la metri cubi de apă din instalațiile de irigații.

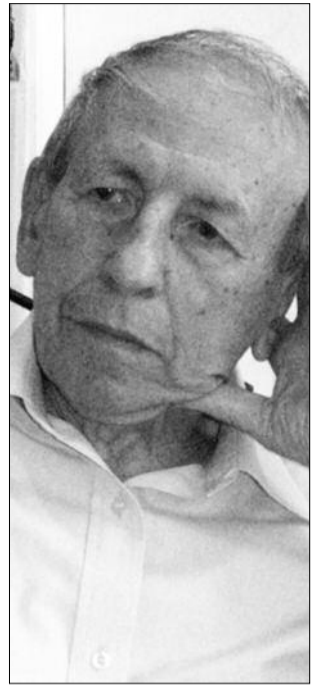
- Nu fi prost, mergi pe mîna mea! Ești băiat sărac, ai nevoie și tu de o haină ca lumea, cînd mergi la examene e nevoie de cheltuială, trebuie să pui și ceva de o parte...

- Dar e cinstit?

- Cum adică? Vrei să spui că furăm? De la cine? De la moșierul ăla care petrece prin bordelurile și cafenelele pariziene? De la boierii noștri din minister și de la academia agricolă care cu toții sug de-aici? Hoții suntem noi care muncim de ne spetim și care ținem pe roate ferma asta ce realizează venituri colosale?

Aș fi vrut să găsesc o cale să-l informez pe directorul de la Direcția Agricolă din Buzău care m-a trimis aici, dar cînd am aflat că i se trimite o putinică de brînză și cîteva kilograme de salam afumat, un coș de ouă și un curcan, am renunțat.

(continuare în numărul viitor)

Fata care mă însoțea, cam aeriană. Bijbîia în explicații, dar avea ce arăta: un păr bogat în plete aurite lăsate pe umerii cam goi, decolteul destul de adînc, poalele scurte, un zîmbet suav. O surprindeam cum trage pe furis cu coada ochiului spre mine. Începuse să mă intereseze. Aveam să află în curînd că era nepoata contabilului-șef, grăsanul care conducea deocamdată întreaga fermă.

Genul programului: retro, cu acordul copiilor

Poți oare să nu-i dai dreptate domnului prof. Ion Bala când, salutând precedentul volum *Ca un copil inspir parfumul din grădina* (Ed. Aska Grafika, 2013) al poetei Maria Bonea, fluierase și trăsesse pe dreapta motive lirice precum „rouă, lalea, grauri, cocori, ghiocei, grindină și glastra din fereastră” fiindcă circula cu permisul expirat? Adevărul e că lirismul a evoluat spectaculos între timp, azi la modă e mizerabilismul generației MM, vânzarea o fac cărțile cu deșeuri, flegme, mucii, sex și înjurături, fiindcă, vorba futuristului Maiakovski, „tinerii au acum mustață, azi sînt membri de partid”. Și e deopotrivă valabil și pentru romancierii, fiind destul să compari *The catcher in the rye* (1945) al lui Salinger sau *Lord of the flies* (1954) al lui Golding cu, să zicem, *Morții mă-tii* (2012) al lui Un cristian (i.e. Cristian Cosma) ca să-ți aduci aminte că Breton numise literatura „unul din cele mai triste drumuri care duc oriunde”. Cu atât mai ingrată este astăzi situația autorilor de literatură destinată celor mici-care-se-cred-mari, câtă vreme puștimea noastră își pierde nopțile cu jocuri de război pe internet sau cu taclale pe facebook și alte asemenea rețele de animalizare, iar ziua își fac de lucru cu bomboana lor de telefon „smart” (mai smart decât ei în orice caz). Mai dă-i în măsă de ghiocei, de grauri și de „somnoroase păsărele”, că acum se poartă păsăricile, nu? Și care autor ar putea fi mai conștient de acest handicap dacă nu acela ce-și câștigă pîinea la o catedră de limba și literatura română, cinstite de care a avut parte și Maria Bonea? Numărîndu-se printre rarii poeți care au publicat și lucrări cu profil pedagogic (*Elemente de instruire programată în predarea sintaxei limbii române în școală – 2002*, *Instruirea programată în predarea modernă amorfologiei limbii române – 2011*), autoarea sătmăreană știe foarte bine că singura materie ce nu se poate preda în școli este materia cenușie, cu ea elevul venind direct de-acasă. De aceea, în locul vechiului stereotip al elogiului adus universului infantil, a ales o formulă lirică mult mai eficientă și totodată dificilă: abordarea acestui univers ca factor-cheie al maturizării. Iar volumul de versuri cel mai recent, *Copilăria – cheia armoniei*, Edit. Risoprint, Cluj-Napoca, 2014), o exprimă prin chiar acest generic. Literatura copilăriei nu mai este astfel un „circuit închis”, cum ar fi zis Gusdorf, ci devine un demers instructiv de interes general, ce „se adresează tinerilor și părinților în egală măsură” – pentru a cita concluzia justă a prefațatorului volumului, criticul Lucian Gruia. Însăși dedicația „la vedere” făcută propriei familii de către autoare este o subtilă strategie paratextuală, semnalizîndu-i cititorului matur că are pe mîna o carte de „uz familial” cu ale cărei „lecții” – întocmai ca exercițiile elementare de gramatică ori aritmetică – au a-și bate capul împreună toți cei de-acasă. Chiar și bunicii, căci *Copii frumoși la anii senectuții* (poezioară ocazională inspirată de doi venerabili cunoscuți pe la Băile Felix) îți înțelnești tot mai rar în vremurile sălbatice de acum, cînd moșnegii cerșesc la colțul străzii, iar casele de pensii, dacă ar fi după capul lor, ar scoate-o din evidențe și pe Baba Dochia.

Ei bine, ce tehnologii de fabricație au asigurat realizarea acestui *sapere aude*? În primul rînd, autoarea a ales să simplifice radical limbajul poetic, de unde și impresia de desuetudine. E o metodă pe care enciclopediștii francezi ai sec. XVIII au testat-o, se știe, cu mare succes în istoricul lor demers educațional, făcîndu-l accesibil unei Europe ignare, unde știința de carte era aproape un sinonim al evgheniei. În al doilea rînd, a pus la cale un gen de hibridație, altoindu-și propriile compoziții lirice cu alte specii complet diferite dar tematic afine, fiecare poem fiind escortat de un pachet de texte sapiențiale alese fie din domeniul aforisticii universale, fie din tezaurul paremiologic strămoșesc – însă toate semnate desigur distinct, iar nu compilate cu nonșalanță după actuala modă a plagiatelor. (Și dacă tot veni vorba, *Dicționarul de sinonime* publicat de Luiza Seche, Mircea Seche și Irina Preda în 1989 – unicul suvenir de la Bușteni pe care mi l-am îngăduit într-o viață – argumentat de autori cu pretenția că amendează lexiconul lui Gheorghe Bulgar din 1972 ca îngust și „elementar”, ne lămurește... buștean la pag. 97: „COMPILAȚIE s. = vezi *compilare*”, iar mai jos „COMPILARE s. = vezi *compilație*”). Or, se înțelege de la sine, asemenea cugetări rămîn accesibile numai celor tineri de mai multă vreme. Ba, uneori, se mai contamineză de la ele chiar și cite un titlu de poem precum „*Philosophum non facit barba*” (la care Horațiu ar fi replicat cu „*Barba sapientem pascere*”). Să nu ne lăsăm deci înșelați cumva de bogăția ilustrațiilor acestei ediții, luînd-o drept o carte „cu poze” pentru grădiniță. La bacalaureat, întregit „Și cum arăta Ana [Baciu – n.n.]?”, un elev a ridicat din umeri: „De unde să știu, că nu era nici o poză în carte!” Eleganța și rafinamentul grafic izbitor al volumului de față au fost menite, fără doar și poate, să adauge strategiilor de persuasiune ale autoarei sătmărene. Ce-i drept, dedublarea fiecăreia dintre ipostazele foto nu e mai puțin frapantă, oricît acord ar fi căutat ea cu punerea în oglindă a textelor acestui volum bilingv (ce-și datorează versiunea în limba engleză profesorului Cosmin Balog), câtă vreme pozele, de-ar fi ele chiar și ale mangafalei de Crăcănel, nu s-ar lăsa „traduse” nici măcar de Mița Baston. La atractivitatea cărții mai plusează, în fine, și varianta ei electronică suplimentară pe un compact-disc atașat copertei a treia.

„Cînd cuvintele se-adună / Precum oile la stîină, / Mă întreb cine-i păstorul / Care ține turma-n mînă?” Indiferent ce neajunsuri s-ar putea amenda, remarcabila statornicie a acestui demers lirico-educativ în răspăr cu actualele vremuri (vezi coerența volumelor publicate de două decenii încoace) o desemnează pe Maria Bonea, în orice caz, ca pe un „păstor de cuvinte” de viță nobilă, urmaș al vechii înțelepciuni populare românești. Cazul de față readuce în discuție injusta retrogradare a literaturii pentru tineret pînă la condiția de Cenușăreasă a beletristicii (pe același post din schemă bătîndu-se și literatura *science-fiction*, genul *policier*, epigrama, reportajul și alte specii defavorizate), a cărei coincidență cu degradarea intelectuală și morală a tinerei generații *on-line* ar trebui să dea de gîndit.

EMIL LUNGEANU

Florian Stanciu, poeme ale naturii și visării

„Amprente alese”, o nouă carte semnată de Florian Stanciu, lansată de curînd la Centrul Cultural Pitești. Se pare că Florian Stanciu a luat în serios benevola menire de scriitor ca pe o chemare divină. O dovedesc numărul apreciabil al cărților sale publicate (cea de față fiind a douăsprezecea), dar și calitatea poemelor, vizibilă de la o carte la alta.

Poezia lui Florian Stanciu are de câștigat atunci când vine organic din elementele specifice orizontului în care s-a format și a copilărit poetul, cu păduri, poteci, văi, frunziș, mlaștină, iarbă, pietre, păsări, lupi, vulpi, pămînt și cer etc. Acolo unde „poteci și drumuri pe tălpile tale se iscăleau” alergînd desculț, acolo unde biciuia văile sau arunca cu piatra în bolta cerului făcînd-o „grindină de cioburi”. Acolo, unde mai târziu se plimba „pe aceleași locuri”, dar nu singur, ci „înmărmurit în două trupuri”, iar cel de demult îndepărtându-se de el, fluierînd („Alergai desculț...”)

Construite pe o astfel de osatură, poemele penetrează și se deschid mai repede cititorului, unele dintre ele fiind o adevărată încântare. Astfel, „În arșița amiezii de vară” este un poem al contopirii sufletești cu natura, al firescului vieții exaltate în amiaza verii, în aerul țesut în muzică cu ierburi și ape săltînd pe sub zări, iar cei doi „prinzîndu-se în hamacul verii”. Sau „Jocul de-a facerea” unde copiii imită pe cei mari, căutînd humă. Din humă oamenii construiesc țesturi, iar copiii oameni: „Ăsta e bărbatul ziceai, acuși e gata și soața lui” și sufla peste ei „dându-le un vînticel de viață”.

Pentru Florian Stanciu amiaza este momentul forte, în același timp și momentul amortit al zilei, este sferă de aur, când lucrurile sunt împietrite și „secundele în clepsidre adorm”. Acum totul e răsturnat „din starea trează în cea de somn”, amiaza mai fiind și „Cumpănă luminii doar ea./Cînd pe creanga unei raze/ațipește pasărea”. („Sferă de aur: amiaza”)

Poetul își pune probleme grave între cer și pămînt, un cer „de demult” și un pămînt „talger în zbor”, lăsînd să se înțeleagă că oricît ai ști, oricît ai cunoaște, absolutul nu-l pozezi niciodată. Cerul „de demult” se rotește deasupra ta și ai cutreierat imperiul pădurii „pardosit spre bîrlagul lupilor cu oseminte de mioare” și ai văzut vulpi „în gură cu păsări ucise” și totuși te întrebi: „Cum mai se rotește deasupra-ți cerul de demult... tărîm de nimic maculat” („Deasupra ta...”). Sau cine a zvîrlit în „hăuri de azur”/ Pămîntul „Jumătate lumină/Jumătate umbră”/mai bine să țină isonul/răs-plînsului nostru”. Pămîntul „De sineși împovărat/strunit în frâie solare” și despre care poetul se întreabă: „Cu ce noimă o, până cînd/și ziceți-mi... de ce?” („...Și steaua noastră pămîntul”).

Ciclul „Ecouri dintr-un Bestiar”, alcătuit din opt poeme, este un tablou al solemnizării radicale, un poem al naturii și visării, în care eul liric se pierde optimizat în onirism. Discursul poetic armonizează liricul cu epicul, epic conturat pe trei momente, spectacolul cerului și al pămîntului la o oră din zi de vară, fuga de-acasă pe pajiști, în ierburi cu călcăiele în soare-răsare și creștetul în soare-apune și risipirea în țărîitul insectelor în cântul ciocărliei, în cercurile vulturului din văzduh. Urmează întruparea copilului cu „mirifica pasăre” pentru a întemeia o poveste, ochii lui „pironiți în văzduh” sugerînd năzuința spre zbor, spre împlinire. Sau șarpele de apă de sub trestii pe care-l domesticește și-l împrietenește, îndemnîndu-ne: „Nu clătinați, nu tulburați/subterana-i împărăție/și scaldă a noastră/pardosită cu sticliri înstelate”. În final, se revine la calm: „Burează din aștri/și palpită pe câmpuri tăcerea,/iar cățelandrii ascuțit învață de la vîrstnicii căini/lătratul la lună”.

Uneori, Florian Stanciu ajunge prin sinteză la esențializări ale iubirii în componentele ei principale: frumusețea fizică și naturalitatea sentimentelor. Este cazul celor douăzeci de poeme din ciclul „Eros” în care: „Frumusețea ta - zarea merilor înfloriți cînd luna/urcă panta cerului”, iar „Făptura ta - un tărîm/ce nu se lasă atins decît cu visele” și comuniunea celor doi: „Pluteam într-un spațiu imponderabil/și cântam unul în celălalt”. Sau: „Cînd ne îndepărtam pe drumul cu plopi/legam o margine a cerului de cealaltă,/fiecare se cuibărea în sinele celuilalt/și fiecare în sângele celuilalt se oglindea”. Și totuși, până să ajungă la suflet, ființa iubită răvășește natura: „Pe clina dealului cum veneai/o tren de pomi înfloriți și/păsări în zbor după tine trăgeai”. Sau: „Pe unde apari trezești/privești, frunzișul și iarba/într-o aceeași pornire cu vîntul/cald și rece și bun”.

Este în acest ciclu un poem dedicat iubirii ca o statuie a fidelității naturale: „În oglinda lacului, imensă și adîncă/Răsărim răsfrînti amîndoi în colț/lângă stîncă./Pe cerul de jos suspină un nor, un balaur./Peste el arde chipul tău în părul de aur./Pe stofa bolții, strînși unul într-altul/Suntem vecini cu luna, cu norul, cu înaltul./Ne tremură unda, cu ea ne duce-n risipă./Pe cînd umbrele noastre un singur trup înfiripă./Îl leagă apă, îl poartă la sînu-i pe braț/Mereu îl sîrută, mereu într-un joc îl răsfață./Un trup și un suflet le duce undă-nainte/Și noi zîmbim că ea nu minte, nu ne mîinte”.

ION LICĂ VULPEȘTI

Discursul poetic armonizează liricul cu epicul, epic conturat pe trei momente, spectacolul cerului și al pămîntului la o oră din zi de vară, fuga de-acasă pe pajiști, în ierburi cu călcăiele în soare-răsare și creștetul în soare-apune și risipirea în țărîitul insectelor în cântul ciocărliei, în cercurile vulturului din văzduh.

I.L.V.

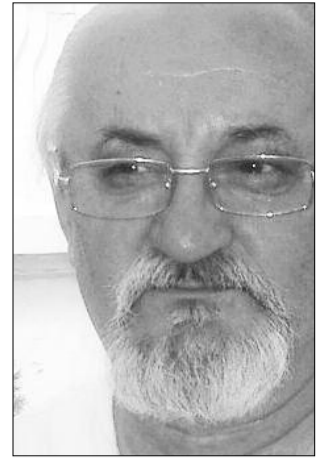
Glorioșii ani ai ratării

LOCURILE DE „PIERZANIE” – CEAINĂRIA DIN GRIVIȚEI –

Despre Ceainăria din Griviței, care-n subconștientul boemilor era sediu „Marelui Stat Major”, am vorbit mai mult în trecut. Înainte de a aduna suflarea non-comformistă, Ceainăria fusese a unui turc, sau albanez – cei mai vechi de zile spun că albanezul ar fi fost chiar din neamul vestitului Memish, zis și Atletul Albanez, ai cărui urmași au și acum cea mai bună bragă și cele mai subtile zaharicale, în Slatina. Pe Turcul (?) de la Ceainărie l-am prins doar 6 luni, ultimele – avea câteva mese, două ajutoare și nenumărate ibrice de aramă, pentru o porție de cafea sau mai multe. Clienți erau nenumărați și întâmpinați de Turc cu politețe orientală, care te făcea să te simți veritabil pașă! Cafeaua, din cele mai alese și variate soiuri, era preparată la nisip iar mirosul ei dumnezeesc plutea ca un duh din 1001 de nopți prin încăperea modestă, din care plecai melancolic, fiindu-ți foarte greu să refaci contactul cu lumea reală. După un an sau doi, Turcul a plecat – zice-se că sistemul de mandatariat, o formă de economie semi-privată, căzuse în dizgrația organelor locale. Afacerea a fost preluată și continuată de Stat, prin Trustul de Alimentație Publică Locală, T.A.P.L. De data asta, cafelele se pregăteau la aragaz și au fost destul de bune; după cutremurul cel mare, din 1977, a început să apară cafeaua „botezată” cu „nechezol”, acel scârbos surogat de orz și cicoare. Amatori de ceaiuri erau și ei răsfățați – se găseau veritabile ceaiuri de plante, producție Plafar, iar gama lor cuprindea 10, 20 de sortimente, plus ceaiuri chinezești, indiene, chiar și braziliene, negre, albe și verzi. La prima oră, Ceainăria era asaltată de funcționari și de inși care veneau din schimbul 3, oprii prin oraș cu treburi pe la instituții. Printre aceștia mă număram și eu, dar nu aveam treburi decât la Biblioteca Județeană. Preț de 2 ore îmi „încărcam bateriile” bând cafea și privindu-i pe cei din preajmă, bărbați sau femei, care-n tovărășia cafelei trăiau reveria ultimei ore de libertate, că după aceea intrau în obștescul program de conștopoală. Dintre boemi, cel mai matinal era Papa Octav Pârvolescu. Dacă stătea la rînd, la cafea, și Papa intra după tine, îi simțea prezența prin mirosul de covrigi proaspeți, înșirați pe degetele groase. Al doilea semn distinct al lui Papa Octav erau ziarile și revistele, care nu-i lipseau de la subțioară. Avea tot timpul privirea mirată, se uita la oameni ca la niște martieni și, adesea, mă întrebam dacă starea asta îi venea de la vreun vers la care „rumega” în gând, ori dacă nu-și prelungea vreo reverie sau gând, de peste noapte. Ne așezam la masă – eu îmi beam cafeaua, Papa își sorbea ceaiul de plante, pentru cardiaci, mușca dintr-un covrig și-l mesteca lung, cu privirea pierdută. După acest ceremonial, mai mereu consumat în tăcere, plecam fiecare cu treburile lui. De multe ori aveam același drum – Biblioteca. În primii ani „de bibliotecă” am citit colecțiile revistelor literare – *Gazeta literară*, *România literară*, *Convorbiri literare*, *Dacia literară*, *Viața românească*, *Literatorul*, *Lucefărul*, *Steaua*, *Tribuna*, *Vatra*, *Orizont* și *Argeș* – începuturile și „perioada Tomozei, care-mi scăpase. Un alt matinal era actorul Marin Radu Ene – apărea cu un aer semeț, dar ușor distrat și, mai mereu, după nici 10 minute, îți solicita atenția cu povestirea unui nou proiect de proză pentru copii! Actorul Juju Ionescu sosea pe la ora 9; purta pantalon deschis la culoare, sacou de culoare închisă, cu nasturi de metal, șapcă retro, în colțul gurii se răsfăța un zâmbet enigmatic și, uneori, o floare discretă la butoniera sacoului. Juju era mai mereu enigmatic și era

ceremonios peste fire, așa că trebuia să te aștepti la o surpriză, mai ales când era toamnă și afară ploua mocnit. Uneori te trezeai cu el recitând din Labiș: „Zburase lin, cu țipăt, ca păsările toamna/ Când lasă cuiburi sure și pustii./ Împleticit m-am dus și i-am închis/ Ochii umbroși, trist străjuți de coarne,/ Și-am tresărit tăcut și alb când tata/ Mi-a șuierat cu bucurie: - Avem carne!” După ce încheia recitarea scotea, brusc, fie o stică cu vodcă, fie una cu coniac! Beuturile cele bețive erau carnea noastră! Juju bea mult, în fel și chip – când cu ștaif, când rusește-melancolic, rusește-violent, când americaneste. Cândva mi-am luat inima-n dinți și l-am întrebat de ce bea? M-a privit lung și mi-a răspuns, hâtru: „Din o mie de motive și din nici unu!” După lungi minute de tăcere, a revenit la temă, cu amănunte: „Fiule, am pierdut nenumărate lumi – lumea copilăriei, a părinților, a tinereții și a iubirii, am pierdut chiar și lumea speranței, nu mi-au rămas decât alcoolul, lecturile și muzica, trei droguri care, într-o bună zi, au să mă urce pe acoperișul lumii, de pe care am să mă arunc în gol...” Acestea mi le-a spus în 1979, după 6 ani de prietenie. Am ascultat spovedania prietenului meu cu sfințenie, fără să-mi dau seama că aud niște vorbe premonitorii... În octombrie 1984, Juju s-a urcat pe „acoperișul lumii”, marginea balconului garsonierei în care locuia, și a plonjat în Lumea Cealaltă, unde, poate, își va fi ostoit singurătatea și neîmplinirile... Juju desfăcea sticla încet, turna vodcă sau coniac în două cești de cafea, curate, pe care Doamna Comăsecu, o femeie plinuță și răpitor de frumoasă, care se apropia de 40 de ani, ni le aducea cu un aer de frumoasă complicitate. În Ceainărie mai servea o doamnă, tot frumoasă, cu trăsături meridionale, tot pornită spre melancolica vârstă de 40 de ani, Coana Sofia! Era o femeie ale cărei toane erau greu de intuit, asta pentru că, aveam să aflăm în timp, îi plăcea să controleze tot ce mișcă în Ceainărie! Ne-a învățat repede metehnele de oameni liberi, ne respecta în felul ei, deși pe unii dintre noi ne taxa fără milă, când eram mai distrați sau ironici nevoie mare! „Aici eu sunt jupâneasa, zicea, vodca nu gâlgăie fără s-o aud, mie nu-mi veniți cu farafastăcuri și alte chestii, nu te urci cu privirea pe țâțele mele când îți arde ție, ci când vreau eu!” Da, certarea era corectă și deși era un zgriptor de femeie, aveam momente când o doream pe Coana Sofia și ea, deșcă bătrână, simțea asta, așa că ne puneala punct după cum am zis! Pe Papa Octav, Coana Sofia îl privea cum pe cea mai mare ciudățenie a lumii, fapt pentru care, de fiecare dată îl lua la ochi pe mentorul nostru fără să-i adreseze vreun cuvânt. Totuși, a venit o zi în care Coana Sofia l-a abordat pe Papa cam așa: „Minune mare, poete, încă n-ai murit” Papa, om corpolent și înalt, auzind așa vorbe a privit prin Coana Sofia, s-a rotit ca un robot și a ieșit din Ceainărie. „Na, zice Coana, s-a supărat poetul!” „Coană Sofia, zic, Papa e cardiac și în vârstă...” „Ce, zice Coana, l-am pus eu să iubească? Dacă e bătrân să meargă la azil, clienții mei sunt oameni zdraveni, care fac cincinalul în 3 ani și fut de sting!” Am tăcut. După vreo 10 minute reapare Papa, vine spre mine, Coana Sofia îl vede și-i zice: „Iubărețule, iar ai venit?” De data asta Papa nu mai pleacă, se așează la masa mea și Coana îi aduce ceaiul de obște, parcă pentru a-l îmbuna, după gluma exagerată. „Poftim ceaiul, iubărețule”, zice Coana Sofia, așezând ceașca pe un șervețel, operațiune pe care ea nu o făcea decât cu milițienii și securiștii care mai nimereau pe acolo. Mie îmi spusese, nu știu nici azi de ce, că atunci când servește pe

cineva la masă, să fie cu luare aminte, că persoana respectivă este fie un mare ștab de la Partid, fie un mare grad de la Miliție ori Securitate. Dintre boemi, Tită – Titus Maxus (atunci zis Trișcă) și actorul Cristian Tutză erau singurii care o înfruntau pe Coana Sofia, cu tărie, mai mereu lăsând-o fără cuvinte! Cu timpul, boemii au devenit numeroși, erau zile când ocupau una, două sau chiar mai multe mese. Citeam reviste, capitole din cărți, discutam, ne povesteam proiectele, puneam la cale câte un chef. Juju, Tedy Georgescu, care venea foarte rar, și Papa Octav ne povesteau despre Piteștii de altădată – așa am aflat că în urbea noastră au existat librari, avocați, negustori, editori și ziariști, cu toții cultivați și interesați de propășirea tinerimii. Erau evocați, cu lux de amănunte și relatate momente de viață picante: Cornel Chiriac, Daniel Turcea, Silviu Grigore, Paul Nuță, Cezar Baltag și alții. Aproape o vară întregă, Cloșh (așa-l chemam pe Ion Clopoțel, originar din Piatra Neamț, dar piteștean prin „adopție”, câțiva ani) ne-a pus la punct cu sociologia, ne-a îndemnat spre lecturi de seamă din Gusti, Ernest Bernea, Drăghicescu și Golopenția. Trișcă, ins cu o memorie fantastică, ne spunea pe deasupra capitole întregi, din a sa Shambală, lucrare literar-filosofică, aflată parcă într-o eternă transformare – chiar i-am zis, odată: „Tită, cartea asta te scrie pe tine, nu tu pe ea!” Tită ne mai povestea și scenariile sale pentru un film, din care a și turnat ceva secvențe, care aveau în centru personajul Băscuță, un fel de distilat special, din Charlot și Buster Keaton. În jurul „boemilor oficiali” au început să se adune simpatizanți de tot felul, printre ei fiind și inși prin care Securitatea ne controla. Unii ne supravegheau discret, alții găseau prilejuri să intre în vorbă cu noi și chiar să ne câștige încrederea. Este cazul unui ins care, după o vreme, mi-a câștigat încrederea, al cărui nume de cod era Niki. L-am cunoscut în alt loc. Erau zile când evitam să-mi întâlnesc prieteni – de la o vreme parcă aveam cu toții un aer ponosit, discuțiile abundau în truisme, cantitățile de alcool consumate se măreau și ziua se încheia lamentabil pentru toți. Așa că mă refugiam în micul bar din holul Hotelului Muntenia, descoperit întâmplător. Bărutețul era destul de elegant – sofale, mese cu sticlă, cești de cafea masive, pahare groase de cristal ieftin. Cafelele erau, oarecum, de calitate, se găseau și alcooluri deficitare după 1980 – Havana Club, vodcă Wyborowa, coniac Miorița XO și, uneori, chiar coniac Hennessy și wiskey JB. Tot de acolo puteam cumpăra „țigări bune” – BT, Kent auriu, Stuyvesant, Torch (chinezești), Temp sau Monte Cristo. Beam o cafea, un coniac, fumam câteva țigări și priveam fauna colorată din bar: valutar, traficanti de blugi, de coloniale și plasatori de fete. Aparițiile fetelor erau scurte. Femei frumoase, dar cu tușe vulgare, mai toate îmbrăcate pe sponci, cu gust îndoielnic. Vreo două erau chiar femei frumoase și îmbrăcate cu gust, trădând o oarecare bunăstare. În naivitatea mea, am crezut că acestea lucrau pe cont propriu. Eroare, fetele lucrau pentru Securitate și Miliția economică. Am aflat asta de la unul dintre recepționerii hotelului, cu care eram amic din 1975. Acolo l-am cunoscut pe Niki. Într-o informare către „organe”, Niki descrie Ceainăria, poate pentru a fi veridic, poate pentru a-i da de înțeles ofițerului de legătură că acel loc trebuie luat în seamă. Bieții de noi! Eram, sau ne închipuiam că suntem, doar normali, liberi!

Citeam reviste, capitole din cărți, discutam, ne povesteam proiectele, puneam la cale câte un chef. Juju, Tedy Georgescu, care venea foarte rar, și Papa Octav ne povesteau despre Piteștii de altădată – așa am aflat că în urbea noastră au existat librari, avocați, negustori, editori și ziariști, cu toții cultivați și interesați de propășirea tinerimii.

În Labirintul Roșu

Compozițional, ca orice proză modernă care se respectă, romanul În Labirintul Roșu începe cu ... sfârșitul. Se revine apoi la ordinea cronologică și ne este prezentat un ciclu profesional didactic complet, de la absolvirea Facultății de Limba și Literatura Română din București, repartitia bligatorie, trecând prin toate avatarurile, până la transferarea la care are dreptul în noile condiții de libertate după răsturnările din 1989, la un Liceu din București, de unde, suntem lăsați a înțelege, Lelia Damian (Sima, după divorț) se va pensiona.

cronici

Când cărțile inspirate din viața școlii sunt adevărate rarități, e normal ca atunci când apare una, aceasta să se bucure de atenție. În această situație se află recentul roman al Lăcrămioarei Stoenescu, *În Labirintul Roșu* (Editura Tracus Arte, 2015). Numai că nu e vorba de școala din ultimul sfert de veac, ci de aceea din timpul regimului comunist. Și nu atât despre școala de atunci, la modul general, cât despre statutul precar al unei bune părți a slujitorilor ei: profesorii suplinitori.

Autoarea nu se află la prima carte. Ea a debutat editorial în anul 2007, cu volumul memorialistic *Copii-dușmani ai poporului* care s-a bucurat de un răsunător succes, volum tradus de Mauro Barindi, câțiva ani mai târziu, în limba italiană, cu titlul *Bambini-nemici del popolo*, (Saecula Edizioni) și prezentat la Salonul de carte de la Torino din mai 2014. Au urmat alte cărți: *De pe băncile școlii, în închisorile comuniste* (2010, ed. a II-a, 2014), *Memoria stigmatelor* (2012). De asemenea, două cărți pentru copii: *Poezii pentru cei mai dragi copii* (2012) și *De la circ la Zoo* (2013).

Compozițional, ca orice proză modernă care se respectă, romanul *În Labirintul Roșu* începe cu ... sfârșitul. Se revine apoi la ordinea cronologică și ne este prezentat un ciclu profesional didactic complet, de la absolvirea Facultății de Limba și Literatura Română din București, repartitia bligatorie, trecând prin toate avatarurile, până la transferarea la care are dreptul în noile condiții de libertate după răsturnările din 1989, la un Liceu din București, de unde, suntem lăsați a înțelege, Lelia Damian (Sima, după divorț) se va pensiona.

Localitatea în care va fi repartizată nefiind convenabilă, va cere negația de pe post, îngroșând rândurile profesorilor suplinitori deveniți dependenți de capriciile politrucilor vremii din inspectoratele școlare județene. Ca să poată rezista vieții zbuciumate de navetistă, Lelia Damian, părăsită de soț, se reîntoarce, în reverii prelungi, la anii copilăriei, în care se bucurase de afecțiunea necondiționată a părinților, dar mai ales a mamei-mari, bunica dinspre mamă.

Întrucât precedentul există în *Copii-dușmani ai poporului*, s-ar putea ca noua carte a Lăcrămioarei Stoenescu să fie „suspectată” de autoreferențialitate. Motive ar exista, pentru că romanul e scris la persoana întâi și, mai ales, cu dificultate se poate disocia între narator și protagonist. Însă un lucru e mai mult decât evident: tonalitatea generală a noii scrieri este cu totul alta decât în cartea de debut din 2007. În plus, dacă e, autoreferențialitatea de acum nu mai are datele biografice ferme din cartea de atunci, ci e una reprezentativă, prin protagonista întâmplărilor, pentru o întreagă categorie profesională, cea a profesorilor suplinitori, puternic marcată de constrângerile ideologice ale regimului comunist. Acest dirijism ideologic greu suportabil se manifestă în confesiunile așa-zis profesionale, unde orice inițiativă e înăbușită, devenind obligatorii, în schimb, „ideile rutiniere, căile bătătorite, arhicunoscute și aprobate de comitetul de partid, de tovarășii puși special să vegheze, ca nu cumva să se strecoare greșeli în educația de tip nou. Cenzura funcționa bine.”

Comunismul, în toată hidoșenia lui, cu reprimările prin privare de libertate pentru orice bănuială, cu serviciul militar la muncă forțată pentru fiii unor „dușmani ai poporului” („nefiind de încredere, nu li se dădea pe mână o armă, de teamă să n-o folosească împotriva regimului”, cu locuitorii la comun după sistemul sovietic, cu lipsa și implicațiile acestui statut a buletinului de identitate pentru București și

pentru marile orașe, cu relațiile de tot felul ale „descurcăreților” care duceau, inevitabil, la nedreptăți și, în consecință, la frustrări, cu sistematizarea... haotică a orașelor și orașelelor (mai târziu se va încerca, vai!, până și sistematizarea satelor, ceea ce va stârni ample proteste internaționale). Adică tot atâtea abuzuri, unul mai aberant decât altul, dacă ar exista și abuzuri... „convenabile”. Laolaltă, toate creează o permanentă stare de tensiune psihică, de angoasă. Protagonista, aflată în Labirintul Roșu, reflectează la un moment dat: „Cu timpul, maleficul devenea insesizabil, infiltrându-se insidios în toate. Era o stare generală de rău, cu care ne obișnuiam, încât cu greu mai deosebeam binele de rău. Turnătoria devenise un act patriotic, care nu mai era socotit malefic, ci benefic pentru societate.”

Totuși, unii oameni – și chiar Lelia Damian la un moment dat, se amăgesc cu aparențe. Întorcându-se într-o seară târziu de la operă, are un moment de slăbiciune, din care însă își revine rapid: „Nu îmi era teamă să merg încă două sute de metri până la locuința mea. Mă simțeam în siguranță. Oamenii mergeau nestingheriți chiar și în toiul nopții, mai ales vara, iar tramvaiele circulau ca în zilele de sârbătoare. Atunci, credeam că era bun și comunismul la ceva, dându-ți siguranța că erai protejat, însă, mai târziu, mi-am dat seama că protecția aparentă venea tocmai din faptul că erai suspectat și atât de bine păzit, ca nu cumva să complotezi contra ordinii de stat. Securitatea știa totul sau afla totul despre tine.”

Referirile la viața sub comunism și toate caracterizările acestuia sunt făcute de autoarea-narator în nume propriu, de obicei prin monologuri interioare sau scurte observații. Când se încearcă o ieșire din acest procedeu oarecum stereotip (dar motivat de faptul că oamenii, în general, inclusiv colegele, de facultate sau de prin școlile prin care peregrinează, nu-și permit să-și dea drumul la gură) se ajunge la situații neverosimile. Pentru că nici măcar în 1969, anul cel mai „bun”, poate, al dezghețului ceaușist, nu-ți puteai permite să vorbești despre urâtirea prin sistematizare a orașelor tradiționale, într-un dialog cu un străin abia cunoscut în tren.

Fiind vorba de un roman de 400 de pagini, care acoperă un răstimp de 20 de ani, cartea e populată cu numeroase personaje, și nu

numai din generația protagonistei, de la an la an, dintr-o școală în alta. Ele se aglomerează chiar, dată fiind peregrinarea acesteia, mai ales la începutul carierei de la an la an, dintr-o școală în alta. Din acest număr impresionant de personaje, unele sunt abia creionate în trecut: dna Nagy, fostă soție de moșier, acum modistă scăpătată, dar făcându-i zile fripte Leliei Damian în blocul în care locuiesc în comun; Elsa Stoch, „foarte inteligentă, deosebit de snoabă și prețioasă”, Doru, soțul de care protagonista e ca și divorțată, care e prezent mai mult prin... absență. Se vorbește însă destul despre el în diverse împrejurări, dar de apărut în carne oase nu apare decât de vreo două ori, iar de vorbit nu e auzit niciodată vorbind. Altele sunt mai stăruitor prezentate, lăsate să se caracterizeze prin vorbe și fapte. În această situație se află Miky, bibliotecară la Academie, făcând perde din lumea „învârțiților” din comunism: paginile care înfățișează vacanța la mare a autoarei-narator și a fostei sale colege de la școala postliceală sunt, probabil, dintre cele mai bune din roman. Sunt, apoi, părinții Leliei, dar din familie se detașează net ca personaj memorabil, mama-mare, bunica acesteia, o bătrână care-și iubește ca pe ochii din cap nepoata, pe Lelioara, amintind de pitorescul și farmecul bătrânelor provinciale de odinioară, din clasa de mijloc interbelică. Mai ale felul de a vorbi și comportarea, atitudinea față de viață, dau farmec acestui personaj.

Ca profesoară suplitoare, Lelia Damian „colecționează” un număr însemnat de cunoștințe: inspectori, colege din cancelariile prin care trece, directori. Când e cazul, ele capătă un relief pregnant. Unii inspectori (Dinu Chițoran Stana Pleșcoi ori câte un director sau, mai ales, directoare beneficiază de o atenție mai însemnată din partea autoarei: Radu Simion, Viorica Stancu, Anton și Zina Dumitru, Mia Mavrogheni, Sila Lungu.) Nu-i mai puțin adevărat că viața de profesoară suplitoare navetistă era atât de agitată și de densă, încât, se pare, Lăcrămioara Stoenescu n-a avut răgazul să stăruie asupra unui personaj sau a altuia. Din aceeași cauză se întâmplă că nici elevii nu se prea văd. Se spune, ce-i drept, adesea că sunt cuminiți, respectuoși și dornici să învețe și cam atât. O singură situație dramatică, cu Alțița, elevă în clasa a VIII-a, victimă a violului unui tată vitreg, bețiv și agresiv, care o lasă însărcinată, reține în mod deosebit atenția în capitolul intitulat *Primăvara vine barza*.

Pe elevi are totuși prilejul să-i prezinte prin fapte mai ales la inspecția pentru definitivare, împrejurare în care aceștia emoționează prin generozitatea și solidaritatea cu profesoara lor: pagini inspirate mai ales pentru cei care nu cunosc fața și așa puțin cunoscută a școlii, mai cu seamă în intimitatea ei, ca să zicem așa.

Pare însă evident că autoarea a scris un roman de atmosferă și nu unul de construcție. Atmosfera, asta i se va fi părut aspectul demn de relevat și asta face. Atmosferă căreia, ca opozantă consecventă a regimului politic care-i închisese tatăl, iar pe ea, pe mamă și pe bunică le trimisese cu domiciliu forțat în Nordul Moldovei-știm asta din *Copii-dușmani ai poporului*, dar și aici sunt destule trimiteri la acest episod cu atât mai traumatizant pentru un copil-atmosferă, așadar, căreia trebuia, acum, să-i facă față.

Scrie într-un stil firesc, cursiv, fără crispări „meșteșugite”, care-l face ușor de citit, romanul Lăcrămioarei Stoenescu poate stârni interesul oricui. Toți am fost elevi, dar niciodată n-am știut care era viața cea adevărată a profesorilor noștri. Mai ales tinerii au prilejul să afle cum a fost în labirintul comunist, în care firul Ariadnei era interzis.